

Ferran Requejo, 45 anys i catedràtic de Ciència Política de la Pompeu Fabra, acaba de guanyar el premi més prestigiós del món en el seu terreny per un treball sobre el federalisme asimètric. Aquí analitza les claus del terratrèmol polític català.

"Un postpujolisme amb Pujol és viable"

Davant dels esdeveniments dels dos últims mesos, creu que la política catalana ha entrat en una nova fase?

—Estem en una etapa de reflux perquè no hi ha eleccions a la vista i això permet revisar en profunditat tant els programes i projectes dels partits com els escenaris estratègics. Jo diria que estem en un període de revisió indefinida, encara no sabem quins seran els projectes ni quines les aliances futures, però tothom s'està movent.

—Es parla més de persones i aliances de futur que de programes.

—Sí, i aquesta és una de les principals deficiències actuals del panorama polític català. Es parla d'aliances entre partits i de lideratges, cosa que personalitza molt la vida política catalana. Les persones passen per davant dels continguts. Els projectes que ens diguin cap a on hem d'avançar i quines són les passes per arribar-hi, lamentablement, encara no els veiem. El nivell del debat és molt baix.

—Algú ha dit que en el fons els últims esdeveniments no signifiquen cap canvi real de la política catalana, que són un maquillatge, una manera de canviar-ho tot perquè res no canviï...

—No, no són un maquillatge. Quant a persones i estratègies s'estan començant a canviar les regles del joc que hi havia fins ara. Jo no minimitzaria els canvis perquè alguns d'ells, per exemple el cas Maragall, poden tenir una incidència futura radical i trans-

cidental. Però no sóc molt optimista pel que fa a la capacitat dels partits d'avantposar els projectes nacionals als projectes de partit i fins i tot dels projectes personals dins de cada partit.

—Desconfia, doncs, de les diferents oliveres...

—Començaré a confiar-hi quan en vegi els continguts. De moment hi ha etiquetes però no hi ha

"Per l'afirmació nacional em sembla més important les banderes, els himnes i les seleccions que la política fiscal."

continguts. No sé què vol dir l'olivera d'esquerres pel que fa a la qüestió nacional, per exemple. No sé si ERC i el PSC tenen coses a dir-se en aquest terreny. El dia que comencin a parlar de veritat, una de dos: o bé es queden en una indefinició molt abstracta, cosa que facilitaria l'aliança però al preu de buidar el contingut del projecte, o bé, si concreten, sóc molt escèptic que aquestes dues forces es puguin posar d'acord en la qüestió nacional.

—Tenim algunes pistes respecte als continguts de les diverses pro-

postes. Duran parla de passar del discurs autonomista al sobiranista, Carod diu que postpujolisme vol dir també postautonomisme... sembla que hi ha un desig de superar el discurs actual.

—Sí, i aquesta és la gran incògnita del futur a cinc o deu anys vista. Això del postpujolisme, què vol dir exactament? Es pot interpretar de dues maneres. La més simple és què passarà a la política catalana quan Pujol ja no hi sigui, és a dir com es mouran les peces del puzzle quan la principal desaparegui. Però hi ha una altra manera més teòrica d'entendre el concepte de postpujolisme, que és dir: hi hagi o no el president Pujol, el que canviarà seran els continguts de la reivindicació nacional. En aquesta segona hipòtesi podria haver-hi un postpujolisme amb Pujol. Crec sincerament que aquest és el gran repte que té CDC: fer un postpujolisme amb Pujol liderant el procés.

—Coneixent el president Pujol i la situació de CDC, creu que això és viable?

—Jo crec que és un repte, i si fossin intel·ligents ho haurien de fer. El que no pot passar és que CDC, després del president Pujol, quedi despallada de dues coses: d'estil i de lideratge. La transició dins de CDC l'ha de dirigir Pujol, però cap a un tipus d'escenari i propostes diferents dels actuals. Crec que Pujol ho pot fer.

—La relació entre CDC i UDC no conflictivitza aquesta transició de què parla?

—Es obvi. UDC és un partit pe-

tit, i els partits petits són sempre els que impulsen més les estratègies unitàries, perquè són els que hi tenen més a guanyar. És el que li passa a IC amb l'altra olivera. Jo crec que és perfectament legítim que Unió vulgui adquirir un perfil propi pel que pugui passar en el futur proper. El que està passant amb UDC penso que és un ingredient que facilita que CDC es plantegi per primera vegada aquesta transició al postpujolisme, que insisteixo a dir que crec que l'han de fer des de dins.

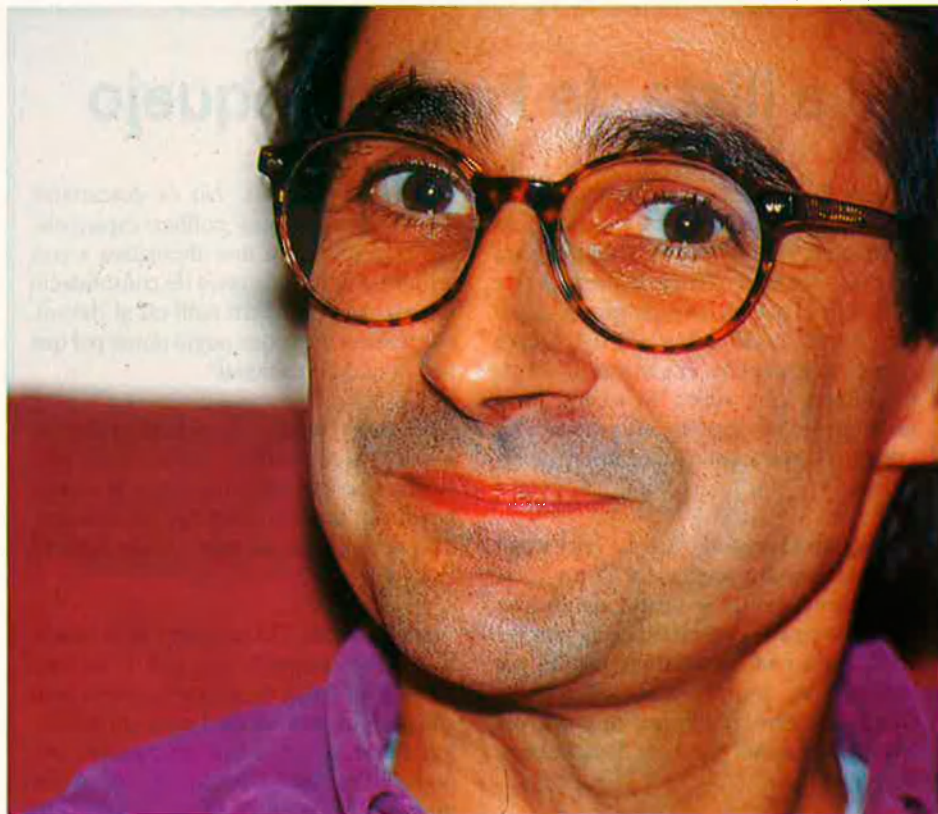
—*Què vol dir exactament quan parla d'un postpujolisme amb Pujol? Pot concretar-ho?*

—Sí. A l'últim congrés de Convergència per fi s'ha mogut alguna cosa des del punt de vista estratègic, que pot tenir molta importància a mig termini si la saben concretar. El canvi que han fet és dir que la política nacional ha d'estar basada en dos conceptes, el concepte de reconeixement —reconeixement de la nostra realitat nacional i per tant del caràcter plurinacional de l'estat— i el concepte d'autogovern coherent amb aquest reconeixement. Jo diria que el concepte autogovern entès d'aquesta manera té quatre àmbits d'actuació: simbòlic, lingüístic, institucional i competencial. Si són capaços de concretar què vol dir autogovern en cadascun d'aquests àmbits, i què vol dir a nivell constitucional el reconeixement, CDC tindrà un projecte a mig termini. Actualment el que tenen és molt més fluix que això. Les ponències del congrés estan molt per sota d'aquest tomb que indica la ponència d'estratègia nacionalista.

—*Quan Duran parla de passar de l'autonomisme al sobiranisme, o Carod Rovira afirma que postpujolisme ha de voler dir també postautonomisme, estem situats en la mateixa clau d'anàlisi?*

—Coincideixen a pensar que el model constitucional actual dona ja poc joc. Està limitat, tant pel que diu el text, com perquè l'autogovern diferenciat no és acceptat per la resta d'Espanya. El model actual ens ha quedat estret.

—*Duran Lleida ha dit que des-*

prés del pujolisme vindrà la normalitat, referint-se a l'estructuració dels espais polítics. Quins serien els espais polítics "normals"?

—Sempre que hi ha un lideratge fort, aquest lideratge té la virtut que agrupa sectors i votants que de fet són contradictoris entre si. Sense aquest lideratge, aquests sectors tendeixen a anar cadascú al seu lloc.

—*Després de Jordi Pujol, on s'ubicaria l'espai central majoritari?*

—Depèn del que faci la mateixa Convergència, de com es renovi o se succeeixi a si mateixa. Això vol dir tant continguts com persona. Actualment, no podem tenir resposta perquè els continguts encara no han desenvolupat els acords aprovats al congrés, i quant a les persones, tampoc, perquè quan hi ha un lideratge fort, no hi ha mai un sublideratge fort. Si Convergència és capaç de renovar el seu projecte nacional i construir una transició cap a un lideratge diferent però assumit sense traumes, pot perfectament continuar hegemonitzant l'espai

polític majoritari. Entre altres coses perquè tampoc no veig una capacitat de renovació en el que s'anomena l'alternativa.

—*Quines serien les principals mancances d'aquesta alternativa, agrupada mediàticament sota l'olivera?*

—Els partits de l'olivera, malgrat presentar-se com a progressistes, en la qüestió nacional són tremendament conservadors. Des del punt de vista nacional estan més a la dreta de Convergència. Iniciativa tenia un bagatge important en aquest terreny, heretat pel PSUC, però ha prioritzat els temes socials per davant dels nacionals, que ha preferit hivernar, legitimant de fet l'*statu quo*. Els socialistes en aquest terreny són pitjors. Moltes vegades no han defensat en aquest terreny ni posicions progressistes, han estat un pur apèndix del PSOE, que des del punt de vista de l'articulació nacional és un partit reaccionari. El PSC encara s'ha de guanyar la legitimitat com a partit amb un projecte nacional per a Catalunya. Això encara no ho té ni ho ha tingut mai. I IC se n'ha oblidat.

"La transició dins de CDC l'ha de dirigir Pujol, però cap a un tipus d'escenari i propostes diferents dels actuals. Crec que Pujol ho pot fer."

La llista de Ferran Requejo

Jordi Pujol: "La seva contribució a la reconstrucció nacional de Catalunya és indubtable. Passarà a la història per totes les coses que ha fet. El que li queda per fer és definir el que ha de venir un cop esgotat l'actual model constitucional, i com conduir-ho, tant dins el partit com a fora. És l'últim gran repte. Si aconseguim això, que ho pot fer entre els propers cinc i deu anys, passarà a la història com un estadista."

Pasqual Maragall: "És la gran esperança blanca dels socialistes. Té molts inconvenients dins el seu partit, no encaixa bé en els criteris organitzatius clàssics del PSC. Seria una llàstima que quedés per sempre més com l'alcalde olímpic de Barcelona. Em sembla que té corda per estona i pot ser un president de la Generalitat en el futur."

Miquel Roca: "És un polític molt ben valorat sobretot a Madrid. Va fer una gran tasca parlamentària, però s'ha equivocat. Ha comès errors importants, no només en l'operació reformista, sinó també després dins CDC, amb la seva controvèrsia amb Pujol i finalment amb el seu intent d'accedir a l'alcaldia de Barcelona. El seu futur només el veuria com un personatge que estigués *au dessus de la mêlée*, com un presidenciable en una alternativa futura, però en un nivell més simbòlic que executiu."

Àngel Colom: "La veritat és que no li veig futur de cap tipus. El futur, el tenia i se l'ha deixat escapar. Tampoc no és una persona de gran capacitat intel·lectual."

Pilar Rahola: "Pot tenir més futur que Colom, però el que és segur és que no el tindrà dins això que es diu PI, que no se sap ben bé què és. Està en una posició que tant podria fer carrera en una futura olivera, com en un projecte de renovació de CDC reforçat. En qualsevol cas, de segur que ocupa un lloc en la política catalana del futur. El que és impossible de saber, no ho sap ni ella, és on."

Narcís Serra: "És un personatge que és

un sac d'incògnites. No és descartable que torni a l'escena política espanyola. No veig que sigui una alternativa a curt termini. Pot fer una tasca de consolidació interna del PSC, però amb ell al davant, sóc reticent al gir que pugui donar pel que fa a la qüestió nacional".

Joaquim Nadal: "És el recanvi de Maragall. És el candidat previst a la presidència de la Generalitat, però té alguns handicaps quant a lideratge per encapçalar una operació de gran volada com és l'olivera."

Rafael Ribó: "Té un paper molt difícil. No voldria estar en la seva pell. D'un banda té la dificultat de liderar un partit petit situat en un extrem de l'espectre polític, i de l'altra, té una contestació interna important dels sectors anguitistes. No té clar quin model de relacions ha de tenir Iniciativa amb Izquierda Unida. En el futur, el veig liderant un partit petit, potser més coherent del que ha estat fins ara, i espero que fent un discurs molt més positiu del que fa actualment."

Josep Lluís Carod Rovira: "El repte que té és que ERC sigui capaç de reforçar la E sense trencar amb la C. La R no compta per res. És un repte perquè una cosa és el que li convé al partit, desmarcar-se de CiU, i una altra, el que volen les seves bases electorals. Ho té bastant més difícil del que la mateixa direcció d'ERC creu. Si fes cap error important, pot quedar en una situació residual."

Josep A. Duran i Lleida: "Està movent bé la seva estratègia de cara al futur, i mentre duri CiU no trencarà la coalició. En un futur, liderarà un partit minoritari, però important en l'escena política. Però el seu repte més important és el que faci a curt termini. Si estira massa la corda, pot caure abans d'hora."

Aleix Vidal-Quadras: "Estic convençut que tornarà a aparèixer a l'escena política catalana, sobretot si el partit socialista torna a guanyar les properes eleccions generals. Tornarà i tornarà reforçat."

—A Catalunya, quins són els espais polítics de fons?

—D'acord amb els estudis que s'han fet, la posició majoritària dels catalans està situada cap al centre esquerra, en l'eix esquerra-dreta, i moderadament nacionalista, en l'eix catalanisme-espanyolisme. Aquí hi ha la gran bossa de vot a conquerir. Sempre tenint en compte l'abstencionisme. Les dues grans incògnites de les eleccions al Parlament de Catalunya són qui es disputa el centre-esquerra nacionalista més l'abstenció.

—L'error de l'olivera seria que només planteja l'aternança desplaçant-se de l'esquerra cap al centre, i oblida el desplaçament en l'eix nacional?

—Exacte. L'olivera serà un gran error si es planteja com un front d'esquerres, perquè oblida que els temes també es plantejen en clau nacional. De l'olivera, els únics que en parlen són els d'ERC. Però ja veurem què passa amb ERC, si el gir que està fent cap a l'esquerra tradicional li suposa abandonar les seves posicions nacionalistes radicals. El projecte de l'olivera, perquè triomfi, ha de complir tres condicions: tenir un lideratge atractiu per a la bossa electoral centrada, com pot ser Pasqual Maragall, tenir projecte nacional creïble, i demostrar que entre els tres partits que la integren hi ha un veritable *fair-play*, cosa que per ara no es dona. Si falla alguna de les tres condicions, l'olivera no té futur.

—Pot haver-hi una olivera que triomfi sense ocupar el centre?

—No, els projectes han d'estar centrats. Si algú es radicalitza, electoralment no té futur. Ni en l'eix social ni en l'eix nacional.

—Quins noms representen avui aquest centre polític?

—Convergència i el PSC se'l disputen. Des del PSC, qui pot arrabassar a CDC aquest espai és Pasqual Maragall. És la gran alternativa que tenen els socialistes catalans.

—Vostè ha treballat molt sobre el federalisme asimètric. Pot explicar en què consisteix?

—El federalisme asimètric és el

com pel refús a l'autogovern de la resta d'Espanya"

millor model per regular això que en diem postpujolisme o sobiranisme. Dels models que ofereix la política comparada, és el que té més possibilitats. És el mateix model que s'està plantejant ara al Quebec. El model asimètric permet combinar dues coses. Permet combinar els avantatges del federalisme amb la possibilitat de regular de forma diferent la diversitat de realitats, cosa que els models de federalisme tradicional, com l'alemany, no permeten, perquè són uniformadors. Regulen malament la diferència.

—Pot concretar més què és el federalisme asimètric, aplicant-lo al cas català?

—El federalisme asimètric regula un estat federal amb diversos estats amb les seves institucions de govern, i hi ha alhora, una federació que relaciona les diferents unitats de govern. L'asimètric vol dir que cadascun dels estats petits té una relació amb el poder central diferent. No tots els estats membres tenen la mateixa relació amb el poder federal. Concretament, per exemple, en el terreny lingüístic tenen una capacitat d'autoregulació diferent de la resta. Pel que fa als símbols, cada estat té els seus i els pot usar de manera preferent si així ho desitgen. En política internacional, poden tenir les seves pròpies delegacions, poden tenir les seves seleccions esportives, etc. Institucionalment, els senadors dels estats tenen dret de vet en el Senat en aquelles decisions que afecten aspectes bàsics la personalitat col·lectiva dels estats. En l'àmbit competencial a escala internacional, que per a mi és clau, el govern de l'estat ha de tenir competències en política exterior en aquelles matèries que són de competència exclusiva. Si no té això, no es pot parlar d'exclusivitat.

—I la política fiscal i de seguretat?

—En aquests dos aspectes sóc molt més simètric. En el terreny econòmic hi ha una tendència uniformadora. Curiosament la Constitució permet asimetries fiscals com el cas basc o navarrès.

Però per a mi, per a Catalunya, aquesta no és una competència decisiva. Penso que és molt més decisiu per a l'afirmació nacional l'àmbit simbòlic. M'estranya la residualitat o la marginalitat amb què els partits tracten aquest tema. Per l'afirmació nacional em sembla més important les banderes, els himnes i les seleccions que augmentar tres punts o cinc la capacitat impositiva sobre l'IRPF.

—Seguint amb el seu model, en el cas de l'estat espanyol, quantes entitats hi hauria per federar?

—El nombre actual de comunitats autònomes em sembla una barbaritat. No crec que hi hagi gaire més que cinc o sis unitats federables, que es podrien organitzar tant per criteris culturals com demogràfics. Catalunya i el País Basc és molt difícil que sentin

"Si fracassa una reforma de l'estat que permeti l'encaix còmode de Catalunya, es pot radicalitzar el discurs catalanista."

l'estat com a propi, ofegats entre 17 comunitats, i sense mecanismes d'asimetria.

—Quan es parla d'asimetria o de plurinacionalitat, sempre es fa des de Catalunya, però a Madrid, normalment, hi ha poca receptivitat envers aquestes propostes. El rebuig sistemàtic a les propostes que vénen de Catalunya podria provocar un canvi d'orientació del catalanisme, decantant-lo obertament cap a posicions sobiranistes?

—Sí, clarament. En un termini d'un parell de dècades, si fracassa una reforma de l'estat que permeti a Catalunya d'encaixar-hi còmodament, es pot produir una radicalització del discurs catalanista. Entre d'altres coses perquè les

ARXIU / RICARD CUGAT

condicions de l'entorn hauran canviat. Primer, la lògica ja no és bipolar. Ja no estem entre Catalunya i Espanya, sinó que hi ha altres pols, com Europa. Segon, ja no existeix l'amenaça de cop militar. Tot es pot debatre democràticament, fins i tot les separacions. Si no es produeix una bona articulació a nivell constitucional, serà molt factible que es comenci a parlar de la desarticulació. El motiu ja no serà unir-se bé a Espanya, sinó separar-se'n també bé.

—La composició social de Catalunya pot ser un obstacle o un atenuant d'aquesta possible radicalització?

—No, perquè els projectes col·lectius es fan amb independència de la suma de les seves parts. És una condició important, però també falta veure quan canvia el panorama quin és el pes d'aquests sectors que tenen un catalanisme de baixa intensitat. És una qüestió empírica. Fins que no passa, no se sap. Els projectes nacionals no s'han de posar mai en funció d'aquesta variable. És una variable a tenir en compte, que ha de ser molt ben tractada en el terreny dels drets individuals, però no ha de ser en absolut cap variable per disminuir o igualar el contingut del projecte nacional.

"Els partits de l'olivera, malgrat presentar-se com a progressistes, en la qüestió nacional són tremendament conservadors."

Pere Martí / Eduard Voltas